

УДК 380.8 (477.85)

DOI: 10.18524/2303-9914.2020.1(36).205169

В. І. Косташук, кандидат геогр., наук, доцент
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського, 2, корпус 4, Чернівці, 58012, Україна
v.kostaschuk@chnu.edu.ua

РЕГУЛЯРНІСТЬ ТА ІНТЕНСИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ В ПЕРІОД 2005-2018 РОКІВ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В статті досліджено регулярність та інтенсивність туристичних потоків між Чернівецькою областю та країнами світу. Для оцінки зазначених показників пропонується використовувати коефіцієнти регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків. Обґрунтовано розподіл країн світу за показниками регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків. Визначено основні чинники, які найбільше впливають на формування міжнародних туристичних зв'язків між досліджуваним регіоном та окремими країнами світу.

Ключові слова: міжнародний туризм, міжнародні туристичні потоки, регулярність туристичних обмінів, інтенсивність міжнародних туристичних обмінів.

ВСТУП

Ключовим поняттям, яке розкриває кількісні параметри розвитку міжнародних туристичних зв'язків між країнами світу, є туристичний потік – кількість туристичних прибуттів у країну (регіон) або їх виїзд за кордон за певний період часу [5]. Наразі міжнародний туризм став пріоритетним напрямком діяльності туристичних підприємств на території Чернівецької області. Він забезпечує понад 50% усіх туристичних подорожей в регіоні і останнім часом спостерігається стійка тенденція до зростання даного показника [10, 11]. Тому дослідження проблем розвитку міжнародного туризму є актуальним напрямком наукових досліджень, які в перспективі дозволять оптимізувати розвиток регіонального і національного рекреаційно-туристичних комплексів.

Аналіз попередніх наукових досліджень засвідчує, що різноманітні аспекти розвитку міжнародного туризму розкрито в значній кількості досліджень: формування рекреаційно-туристичного потенціалу території та актуальні проблеми його ефективного використання в рекреаційно-туристичній діяльності в роботах Топчієва О. [23, 24], Яворської В., Нефедової Н. [15], Парфінєнка А. [17], Бондаренко Л. [1]. Актуальні проблеми формування міжнародних туристичних потоків, їх динаміки, особливостей формування та інтенсивності розкрито в працях Поліщук Н. [20], Пилипенко Н. [18], Мальської М., Антонюк Н. [14], Короля О. [12]. Питання розвитку туризму загалом та міжнародного туризму

зокрема на теренах Чернівецької області розглядаються в працях Кілінської К. [8, 9], Джамана Я. [4], Костащука В. [10, 11].

Окрім окреслених актуальних питань дослідження міжнародного туризму необхідно звернути увагу на регулярність туристичних подорожей між країнами та регіонами світу, а також на їх інтенсивність. Зазначені показники дозволяють більш точно розкрити особливості географії та динаміки формування і розвитку міжнародних туристичних потоків, оцінити чинники які мають найбільший вплив на їх розвиток, розробити заходи щодо оптимізації міжнародної туристичної діяльності та підвищення соціально-економічної ефективності рекреаційно-туристичного комплексу регіону.

Метою роботи є дослідження регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних подорожей в Чернівецькій області на початку XXI століття як важливих критеріїв оцінки стану розвитку міжнародного туризму в регіоні. Досягнення мети дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

- обґрунтування показників оцінки регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків та їх оцінка;
- виявлення відмінностей у формуванні міжнародних туристичних потоків між Чернівецькою областю та країнами світу як важливого критерію оцінки стану розвитку міжнародного туризму.

Об'єкт дослідження – міжнародні туристичні потоки Чернівецької області початку XXI століття. Предмет дослідження – вивчення особливостей регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків між Чернівецькою областю та країнами світу як важливої характеристики розвитку міжнародного туризму.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження географії міжнародних туристичних потоків ґрунтується на основі вивчення чисельності країн з якими в регіону є міжнародні туристичні зв'язки та кількісних значень сформованих туристичних потоків (кількості міжнародних, іноземних та закордонних туристів). Головними інформаційними джерелами для проведення дослідження слугують матеріали Статистичного щорічника Чернівецької області за 2018 рік [21], матеріали статистичного довідника «Туризм і відпочинок у Чернівецької області у 2018 році» [25], а також дані із Стратегії розвитку туризму Чернівецької області [23].

Дослідження регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків ґрунтується як на теоретико-методологічних засадах суспільно-географічних досліджень так і на конкретно-наукових підходах. Суспільно-географічні дослідження розкривають загальні аспекти формування та розвитку міжнародних туристичних потоків та висвітлені в наукових доробках: Топчієва О. [23], Шабля О. [26], Пістуна М. [19], Голикова А., Олійника Я., Степаненко А. [3].

Дослідження власне туристичних потоків, їх регулярності та інтенсивнос-

ті між Україною та країнами світу розкрито в працях Любіцевої О. [13], Бордун О. [2], Дяченко Л. [5], Забуранної Л. [7]. Зокрема Любіцева О. та Забуранна Л. розглядають інтенсивність туристичних потоків як важливу складову для визначення перспективних та напрямків туристичної діяльності та розвитку ринку туристичних послуг [13, 7]. Бордун О. при дослідженні міжнародних туристичних потоків України пропонує використання коефіцієнту туристичних обмінів [2]. Дядечко Л. при дослідженні інтенсивності туристичних потоків виокремлює нетто- та бруто інтенсивність. Даний показник пропонується визначати як відношення кількості туристів до чисельності населення в регіоні [5].

Аналіз окреслених теоретико-методичних підходів дослідження міжнародних туристичних потоків визначає необхідність уточнення сутності поняття інтенсивність міжнародних туристичних потоків, а також дослідження регулярності туристичних зв'язків. В запропонованій роботі інтенсивність туристичного потоку розглядається як чисельність туристів, які відвідали країну (регіон) за одиницю часу (добу) протягом всього періоду. Регулярність туристичних потоків розглядається з позицій частоти виникнення міжнародних зв'язків із країнами світу. На прикладі Чернівецької області, досліджуються відмінності вище зазначених показників між регіоном та країнами світу в 2005–2018 роках.

Під *регулярністю туристичних потоків* розуміється наявність різних за масштабами туристичних зв'язків (подорожей) протягом досліджуваного періоду. З метою визначення даного показника пропонується використовувати коефіцієнт регулярності міжнародних туристичних обмінів (K_s). Даний коефіцієнт можна визначати за формулою 1.

$$K_s = \frac{m}{M} \quad (1)$$

Де m – кількість років протягом яких можна простежити міжнародні туристичні зв'язки із відповідною країною (країнами), M – кількість років протягом яких здійснювалось дослідження (період дослідження).

Залежно від значення запропонованого коефіцієнту міжнародні туристичні обміни між країнами можна поділити на 6 типів. Якщо значення $K_s = 1,0$ то із даною країною є *постійні* міжнародні туристичні обміни. Таким зв'язкам присвоюємо індекс R . При $0,75 < K_s < 0,99$ туристичні зв'язки мають не регулярний характер, але при цьому вони спостерігаються протягом переважної більшості років дослідження. Такі міжнародні туристичні зв'язки можна вважати *регулярними з перервами* (rR). Якщо $0,50 < K_s < 0,74$ – туристичні обміни мають місце протягом більше половини років. Їх можна охарактеризувати як *обміни із високим ступенем регулярності* (rr). При $0,25 < K_s < 0,49$ – туристичні зв'язки з країнами світу мають місце протягом менше ніж половина років за період спостереження. Такі міжнародні туристичні обміни можна назвати *нерегулярними і позначити* (nr). Якщо значення коефіцієнта регулярності міжнародних

туристичних обмінів знаходяться в межах $0,11 < K_s < 0,25$ то спостерігаються *епізодичні* туристичні зв'язки (*er*). При значеннях $K_s < 0,1$ спостерігаються *одичні* міжнародні туристичні обміни. Це означає, що між Україною та країнами з якими зареєстрований такий показник туристичні поїздки здійснювались тільки протягом 1 року за весь період дослідження. Такі туристичні обміни пропонується позначати індексом (*or*).

В запропонованому дослідженні під інтенсивністю туристичних обмінів розуміється кількість туристичних подорожей, що здійснюється між країнами протягом певного часу (1 день). Для визначення інтенсивності туристичних обмінів пропонуємо розраховувати індекс інтенсивності міжнародних туристичних обмінів (формула 2).

$$I_i = \frac{K_i}{365 \times n} \div \frac{\sum_{i=1}^m K_i}{365 \times n} \quad (2)$$

де I_i – індекс інтенсивності міжнародних туристичних обмінів в i -ту країну; K_i – кількість міжнародних туристів, що відвідали i -ту країну (прибули з i -тої країни) протягом n - років, m – кількість країн з якими спостерігались міжнародні туристичні поїздки протягом n - років.

Таким чином, коефіцієнт інтенсивності міжнародних туристичних потоків відображає відхилення щоденного закордонного туристичного потоку до певної країни від пересічних значень для туризму загалом. При $I_i > 1,0$ можна вести мову про вищі за пересічні значення показники інтенсивності розвитку міжнародних туристичних обмінів; якщо $I_i = 1,0$ то інтенсивність міжнародних туристичних обмінів між країнами співставна із пересічно галузевими значеннями; при $I_i < 1,0$ інтенсивність міжнародних туристичних обмінів є нижчою за пересічно-галузеві показники.

Залежно від величини індексу інтенсивності міжнародних туристичних потоків (I_i) можна виокремити наступні групи країн: 1) країни із високим рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($15,0 > I$). Загальна кількість зареєстрованих щоденно туристів у 15 і більше разів вища за пересічні значення для галузі загалом; 2) країни із високим рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($14,99 > I > 5,0$); 3) країни із вищим за пересічний рівень інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($4,99 > I > 2,0$); 4) країни із пересічним рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($1,99 > I > 0,8$); 5) країни із нижчим за пересічний рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($0,79 > I > 0,5$); 6) країни із низьким рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($0,49 > I > 0,2$); 7) країни із дуже низьким рівнем інтенсивності міжнародних туристичних потоків ($0,19 > I > 0,05$); 8) країни з епізодичною відвідуваністю ($0,049 > I > 0,01$); 9) країни із одичною відвідуваністю ($0,009 > 0,01$).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.

Показники розвитку міжнародного туризму в Чернівецькій області протягом 2005–2018 років характеризуються досить значними коливаннями. (табл. 1).

Таблиця 1

Загальні показники розвитку туризму в Чернівецькій області

Роки	Загальна численність обслугованих туристів		Численність міжнародних туристів		
	Численність обслугованих туристів (осіб)	% до попереднього року	Численність обслугованих туристів (осіб)	% до попереднього року	% до загальної чисельності туристів
2005	61,1	100,0	22,3	100,0	36,6
2006	66,6	109,0	26,1	116,8	39,2
2007	75,7	113,6	34,5	132,2	45,6
2008	80,9	106,7	39,0	113,0	48,2
2009	63,1	78,8	25,8	66,1	41,0
2010	63,9	101,3	27,2	105,4	42,6
2011	48,4	75,7	22,6	83,1	46,8
2012	18,8	38,9	14,4	63,7	76,3
2013	18,6	98,9	15,6	108,4	83,8
2014	16,6	89,2	14,6	93,6	87,3
2015	15,7	94,6	13,9	95,2	87,9
2016	19,4	123,6	16,3	117,3	84,0
2017	20,3	104,6	19,2	117,8	94,5
2018	29,5	145,1	24,6	128,1	83,3

За 2005–2018 років у розвитку міжнародного туризму Чернівецької області можна виокремити три періоди. 2005–2008 роки – поступове зростання чисельності міжнародних туристів, однак їх частка не перевищувала 50% від загальної чисельності туристів у регіоні. 2009–2013 роки – період нестабільності розвитку міжнародного туризму коли зростання чисельності туристів протягом одного року змінювалось істотним їх скороченням в наступному. Однак в цей час істотно зросла роль власне міжнародного туризму, коли його частка в загальній чисельності туристів у 2013 році становила 83,8%. Період 2014–2018 років характеризується істотним скороченням міжнародних туристичних подорожей на початку періоду та істотним їх зростанням в кінці. Для даного періоду також притаманне домінування міжнародних туристичних подорожей в розвитку туризму регіону.

При дослідженні міжнародних туристичних потоків важливо з'ясувати наскільки регулярно здійснюються міжнародні туристичні подорожі між країнами світу. Це необхідно для уточнення чинників які мають вплив на розвиток міжнародних туристичних подорожей, а також для обґрунтування чисельності міжнародних туристів та уточнення географічних особливостей міжнародних туристичних потоків.

Розвиток міжнародного туризму між Чернівецькою областю та країнами світу характеризується різними показниками регулярності туристичних зв'язків. Розрахунок показників коефіцієнту регулярності міжнародних туристичних зв'язків (K_s) засвідчує, що протягом 2005–2018 років можна простежити різноманітні показники регулярності туристичних обмінів. Розподіл країн світу за показниками регулярності міжнародних туристичних обмінів відображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл країн світу за регулярністю міжнародних туристичних обмінів із Чернівецькою областю у 2005-2018 роках

№ п/п	Тип регулярності туристичних зв'язків	Значення коефіцієнта регулярності туристичних обмінів	Кількість країн, для яких характерний даний тип регулярності туристичних зв'язків	
			Кількість країн	% від загальної чисельності країн
1.	Постійний	$K_s=1.0$	35	32,1
2.	Регулярний з перервами	$0,75 < K_s < 0,99$	16	14,7
3.	Обміни із високим ступенем регулярності	$0,5 < K_s < 0,74$	9	8,2
4.	Нерегулярні туристичні обміни	$0,25 < K_s < 0,49$	17	15,6
5.	Епізодичні	$0,11 < K_s < 0,24$	12	11,0
6.	Одиничні	$K_s < 0,1$	20	18,3

Постійні (R) туристичні зв'язки між Чернівецькою областю та країнами світу притаманні для 35 країн, що становить 32,1% від загальної чисельності країн з якими в області зареєстровано міжнародні туристичні обміни. Зазначену групу формують країни які мають найбільший вплив на формування чисельності міжнародних туристів в області: Туреччина, Болгарія, Єгипет, Польща, Італія і т.д. Це означає, що міжнародні туристичні подорожі із зазначеними країнами були протягом усіх років за період дослідження, і вони характеризуються високим рівнем стабільності. Необхідно зазначити, що регулярність таких зв'язків переважно була спричинена закордонними туристичними подорожами. Зокрема для закордонного туризму із 35 країн постійні регулярні туристичні зв'язки були зареєстровані із 27 країнами. Із цих країн виключно закордонний туризм розвинений із ОАЕ, Таїландом та Кіпром.

Для значної кількості країн з якими в області було зареєстровано постійні міжнародні туристичні обміни в іноземному туризмі притаманні регулярні із перервами (*rR*) туристичні обміни та туристичні обміни і високим ступенем регулярності (*rr*). Загальна чисельність таких країн становить 17 або майже 50 % від загальної чисельності країн із постійними міжнародними туристичними обмінами. При цьому для іноземного туризму були притаманні нерегуляр-

ні (*nr*) та епізодичні (*er*) туристичні обміни Такі туристичні зв'язки виявлені із Угорщиною, Іспанією, Словаччиною, Великобританією, Індією, Хорватією, Португалією, Кубою. Одиначні (*or*) поїздки іноземців у Чернівецьку область при постійних туристичних поїздках до цих країн жителів регіону зареєстровано із Єгиптом та Тунісом.

Регулярні з перервами (rR) міжнародні туристичні обміни зареєстровано між Чернівецькою областю та 16 країнами світу. Дану групу зокрема формують країни з якими на високому рівні розвинений іноземний туризм (Білорусь, Азербайджан), а також країни для яких притаманне переважання закордонних подорожей для рекреації та відпочинку: Чорногорія, Домініканська Республіка та інші. Між зазначеними країнами та Чернівецькою областю реєструються туристичні обміни протягом 10–12 років. Як і в попередній групі можна простежити вищі показники регулярності для закордонних туристичних обмінів. Таких країн наразі можна нарахувати 7 (Чорногорія, Швеція, Домініканська Республіка, Мальдіви, Фінляндія, Норвегія, Саудівська Аравія). Необхідно зазначити, що між досліджуваним регіоном та Чорногорією, Домініканською Республікою, Мальдівами, Саудівською Аравією та Мальтою за період дослідження існував виключно закордонний туризм. Практично однакові показники регулярності туристичних обмінів між закордонним та іноземним туризмом можна простежити із Бельгією, Литвою, Естонією та Данією. Для 5 країн (Білорусь, Азербайджан, Австралія, Узбекистан, Ірландія) притаманні вищі показники регулярності іноземних туристичних потоків.

Для 9 країн (Шрі-Ланка, Японія, Індонезія, Сирія, Уругвай, Бразилія, Йорданія, Кенія, Пакистан) притаманні туристичні обміни і високим ступенем регулярності (*rr*). Із зазначеними країнами міжнародні туристичні обміни були зареєстровані протягом 7–9 років. Для даної групи країн характерні, як виключно закордонні (Шрі-Ланка, Індонезія) так і виключно іноземні (Уругвай) туристичні подорожі. Для Японії простежується тенденція вищих показників регулярності іноземного туризму. Однак для Сирії, Пакистану та Бразилії реєструються епізодичні туристичні мандрівки, як в іноземному так і закордонному туризмі.

Нерегулярні (*nr*) міжнародні туристичні обміни в Чернівецької області можна простежити із 17 країнами світу (Американське Самоа, Аргентина, Марокко, Мексика, Албанія, Ганна та інші). Із зазначеними країнами міжнародні туристичні обміни спостерігаються протягом 4–6 років за весь період дослідження. В зазначеній групі можна виокремити як виключно іноземні (Аргентина, Македонія, Ліван) так і виключно закордонні (Американське Самоа, В'єтнам, Марокко, Мексика, Ганна, Ямайка) міжнародні туристичні потоки. Для Албанії, Південної Кореї та Туркменістану характерні вищі показники регулярності туристичних обмінів в іноземному туризмі. Вища регулярність туристичних обмінів у закордонному туризмі спостерігається в Ангільї, Нігерії, Киргизстані та Іраку.

Для 32 країн притаманні епізодичні (*er*) та одиничні (*or*) міжнародні туристичні обміни із Чернівецькою областю. Між такими країнами та досліджуваним регіоном можна простежити туристичні обміни протягом 2–3 років за весь період спостереження. До цих країн відносяться: Аландські острови, ПАР, Іран, Уганда, Малайзія, Люксембург та інші. Для більшості з них такі зв'язки мають однібічний напрямок туристичних обмінів (іноземний або закордонний). Загалом один напрямок міжнародних туристичних потоків спостерігається із 28 країнами. При цьому, як і в попередніх групах, чисельність країн із виключно закордонними туристичними обмінами є більшою (19 країн) ніж чисельність країн із виключно іноземними туристичними обмінами (9 країн). Взаємні міжнародні туристичні обміни в зазначеній групі можна спостерігати тільки між Чернівецькою областю та ПАР, Беніном, Угандою та Люксембургом.

Отже в Чернівецькій області сформувались різноманітні за регулярністю здійснення туристичні потоки. Найбільш чисельними групами країн є країни із постійними та країни із епізодичними і одиничними туристичними потоками. Отримані результати коефіцієнту регулярності туристичних обмінів для іноземного та закордонного туризму виявили вищі значення показників виїзних туристичних обмінів. Це означає, що в Чернівецькій області більше сформувались постійні закордонні туристичні потоки в той же час постійних іноземних туристичних потоків вкрай мало. Тому актуальним завданням для розвитку туризму в регіоні є необхідність розробки та впровадження на практиці заходів щодо заохочення відвідування регіону громадянами іноземних країн. До таких країн перш за все доцільно віднести: Польщу, Австрію, Болгарію, Італію, Чехію, Китай, Білорусь, Канаду, Азербайджан, Казахстан, Литву, Нідерланди, Бельгію. Громадяни зазначених країн у 2005–2018 роках відвідували Чернівецьку область протягом абсолютної більшості років. Однак у 2011–2018 роках їх чисельність різко зменшилась.

Окрім регулярності важливим аспектом вивчення міжнародного туризму є дослідження інтенсивності туристичних потоків між Чернівецькою областю та країнами світу.

Відповідно до показників коефіцієнту інтенсивності міжнародних туристичних обмінів усі країни світу пропонується об'єднати в 9 груп.

До країн із *дуже високим рівнем інтенсивності міжнародних туристичних обмінів* ($I > 15,0$) наразі належить тільки Туреччина. Загальна кількість щоденно зареєстрованих туристів в зазначену країну більше ніж у 19,8 разів вища за пересічні значення для галузі. Високий рівень інтенсивності туристичних потоків із цією країною спричинений головними чином закордонними туристичними поїздками. Абсолютна більшість таких поїздок здійснюється з метою відпочинку на узбережжі Середземного та Егейського морів.

Країни із *високим рівнем інтенсивності міжнародних туристичних обмінів* ($14,99 > I > 5,0$). Відповідні показники індексу інтенсивності міжнародних туристичних обмінів притаманні 4 країнам (Болгарія – 14,32; Єгипет – 10,41;

Польща – 8,95 та Італія – 7,94). Високий рівень інтенсивності міжнародних туристичних потоків із зазначеними країнами спричинений переважно закордонними туристичними поїздками (Болгарія, Єгипет, Італія). Особливо чітко дана тенденція характерна для Єгипту з якого в область із туристичною метою приїхало всього 4 туристи. Переважна більшість закордонних туристичних поїздок із зазначеними країнами як із Туреччиною, здійснюється з метою відпочинку на узбережжі морів. Однак для Польщі притаманні дуже високі показники інтенсивності розвитку іноземного туризму. Переважна більшість польських туристів відвідала область з метою ознайомлення із її історико-культурною спадщиною та під час студентських обмінів.

Групу країн із *вищим за пересічний рівень інтенсивності* міжнародних туристичних обмінів ($4,99 > I > 2,0$) формує 8 країн світу (Чехія – 4,21; Китай – 3,92; Білорусь – 3,73; Румунія – 2,94; Німеччина – 2,72; Греція – 2,71; Росія – 2,41 та Угорщина – 2,12). Необхідно зазначити, що для 4 країн (Чехія, Китай, Греція та Угорщина) притаманні вищі показники інтенсивності розвитку закордонного туризму. Найбільша різниця між інтенсивністю закордонного та іноземного туризму простежується із Китаєм. Це спричинене переважно діловими туристичними поїздками жителів Чернівецької області. Із Румунією інтенсивність закордонних та іноземних туристичних поїздок практично однакова. В той же час для Білорусі, Німеччини та Росії притаманні вищі показники інтенсивності розвитку іноземного туризму. Для цих країн основна мета подорожей – пізнавальний туризм, але для Білорусі вагомою є також частка ділового туризму.

Чотири країни характеризуються *пересічним рівнем інтенсивності* міжнародних туристичних обмінів ($1,99 > I > 0,8$). До зазначених можна віднести Австрію ($I=1,56$), США ($I=1,21$), Іспанія ($I=1,01$) та ОАЕ ($I=0,92$). Інтенсивність міжнародних туристичних обмінів між зазначеними країнами та Чернівецькою областю визначається переважно закордонним туризмом. Перш за все це стосується ОАЕ та Іспанії. Однак для Австрії навпаки зростає інтенсивність розвитку переважно від іноземного пізнавального туризму.

Такі країни як Канада ($I=0,74$), Швейцарія ($I=0,67$), Франція ($I=0,63$), Ізраїль ($I=0,54$), Азербайджан ($I=0,54$) та Словаччина ($I=0,52$) характеризується *нижчою за пересічний рівень інтенсивності міжнародних туристичних обмінів* ($0,79 > I > 0,5$). Із такими країнами як Канада, Швейцарія та Азербайджан переважно розвинені іноземні туристичні обміни тоді як для Ізраїлю показники інтенсивності іноземного та закордонного туризму практично співставні. Закордонний туризм має найбільший вплив на формування інтенсивності міжнародних туристичних потоків має з Францією та Словаччиною. Характерною особливістю розвитку іноземного туризму з даною групою країн є наявність вагомої складової ностальгічного туризму (Канада, Ізраїль, Азербайджан)

До країн із *низьким рівнем інтенсивності закордонних туристичних потоків* ($0,49 > I > 0,2$) належать 9 країн. Для переважної більшості країн даної групи

на формування інтенсивності туристичних обмінів найбільший вплив має розвиток закордонного туризму. Виключення складають Молдова та Австралія з якими розвивається переважно іноземний туризм.

Найбільш чисельними за кількістю країн але із малою і дуже малою чисельністю міжнародних туристів та відповідно і туристичних обмінів є три останні групи країн за інтенсивністю туристичних обмінів.

– країни із *дуже низьким рівнем інтенсивності міжнародних туристичних обмінів* ($0,19 > I > 0,05$). Із цими країнами щорічно реєструється від 16 до 30 туристичних обмінів. Загальна чисельність таких країн для Чернівецької області – 10. Для більшості з них вирішальне значення для інтенсивності туристичних обмінів має закордонний туризм і тільки для Литви – іноземний, а для Узбекистану показники інтенсивності туристичних обмінів у закордонному та іноземному туризмі практично однакові.

Наразі нараховується 19 країн із *епізодичною інтенсивністю туристичних обмінів* ($0,049 > I > 0,01$). Необхідно зазначити, що тільки для 8 країн переважне значення в формуванні інтенсивності туристичних обмінів має закордонний туризм (Куба, В'єтнам, Саудівська Аравія, Мальта, Марокко, Аландські острови, Індонезія, Мексика). В той же час іноземний туризм має вагомий вплив на інтенсивність туристичних обмінів із Фінляндією, Латвією, Грузією, Аргентиною, Норвегією, Японією, Ірландією, Словенією, Данією. Із Сирією та Естонією інтенсивність туристичних обмінів практично однакова як для закордонного так і для іноземного туризму. Щорічно між зазначеними країнами та Чернівецькою областю пересічно реєструється від 3 до 9 туристичних подорожей.

Країни із *одиночною відвідуваністю* ($0,009 > 0,01$). Між країнами цієї групи та Чернівецькою областю можна спостерігати за 2005–2018 роки від 1 до 25 туристичних поїздок. Таких країн зареєстровано 50. Наразі їх вплив на розвиток міжнародного туризму в регіоні є незначним.

Отже, для більшості країн, з якими в Чернівецькій області протягом 2005–2018 років спостерігались міжнародні туристичні зв'язки притаманні вкрай низькі показники інтенсивності туристичних потоків. Особливо це стосується показників розвитку іноземного туризму, який, незважаючи на наявність на території області істотного рекреаційно-туристичного потенціалу, не набув відповідного розвитку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідивши показники регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків, можна стверджувати, що Чернівецька область на початку XXI століття має налагоджену співпрацю в галузі туризму з більшістю країн світу. Однак треба зазначити, що для понад 50% із цих країн зареєстровано низькі і дуже низькі показники регулярності та інтенсивності міжнародних туристичних потоків, що засвідчує низький рівень їх сформованості.

Для переважної більшості туристичних потоків притаманне істотне перева-

жання закордонних туристичних подорожей. Особливо актуальний даний напрямок для країн, які мають змогу надавати туристично-рекреаційні послуги на основі приморських територій (Туреччина, Єгипет, Болгарія та ін.). Така тенденція в формуванні міжнародних туристичних потоків засвідчує необхідність прискореного розвитку в Україні власних приморських рекреаційно-туристичних комплексів.

Одночасно можна спостерігати вкрай низькі показники розвитку іноземного туризму із абсолютною більшістю країн світу. Це засвідчує, як недостатню зацікавленість місцевих туристичних підприємств у розвитку іноземного туризму так і низьку ефективність маркетингових заходів на міжнародному туристичному ринку. Тому, на перспективу, необхідно зосередитись на просуванні на світовий ринок регіонального рекреаційно-туристичного продукту, особливо в тих країнах де вже зареєстровано іноземні туристичні потоки пересічної регулярності та інтенсивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бондаренко Л. А.* Міжнародний туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку. // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5289>
2. *Бордун О.* Аналіз міжнародних туристичних потоків України / О.Бордун // Вісник львівського університету. Серія: Географія, 2013. – Вип. 43. Ч.2. – С.137–146
3. *Голиков А.П.* Вступ до економічної і соціальної географії / А.П.Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1997. – 320 с.
4. *Джаман Я. В.*, Сучасні тенденції розвитку туризму в м. Чернівці. [Текст] / Я. В. Джаман // Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки, 2019. – Том 24. Випуск 2(35). – С.80–95
5. *Дядечко Л.П.* Економіка туристичного бізнесу [Текст] / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
6. *Дяченко Л.А.* Міжнародний туризм як важливий фактор крос-культурних комунікацій в умовах глобалізації / Л.А. Дяченко // Матеріали конференції: Креативні технології, підприємництво і менеджмент в організації соціокультурної сфери 21 століття. – Київ: – 2019. – С.42–46
7. *Забуранна Л.* Методика дослідження стану та проблем розвитку національного туристичного ринку/ Л. Зарубана // Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2011. – № 4. – С. 32–41
8. *Кілінська К.Й.* Розвиток міжнародного туризму в Чернівецькій області на початку ХХІ століття [Текст] / К.Й. Кілінська, В.І. Костащук // Науковий вісник Чернівецького національного університету : збірник наукових праць. Серія: Географія, 2014.- Вип. 724–725. – С.153–156.
9. *Кілінська К.* Рекреаційно-туристична природно-господарська різноманітність Карпато-Подільського регіону України [Текст] / К. Кілінська. // Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали ювілейної Х Міжнародної наукової конференції. – Львів: – 2016. – С. 167–171.
10. *Костащук В.І.* Динаміка основних показників розвитку іноземного туризму в Чернівецькій області на початку ХХІ століття [Текст] / В.І. Костащук // Науковий вісник Чернівецького національного університету : збірник наукових праць. Серія: Географія, 2016. – Вип. 775–776. – С.200–205.
11. *Костащук В.І.* Особливості розвитку закордонного туризму в Чернівецькій області [Текст] / В.І. Костащук // Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика.

- Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 25-річчю створення кафедри географії України та регіоналістики і 80-річчю з дня народження професора Ярослава Жупанського (м. Чернівці 9-11 жовтня 2014 р.) – Чернівці: Видавничий дім „Родовід”, 2014. – С. 260–262
12. *Король О.Д.* Класифікація країн походження туристів за валовими та питомими показниками зарубіжного (виїзного) туризму [Текст] / О. Д. Король, // Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки, 2018. – Том 23. Випуск 2(33) . – С.82–97
 13. *Любіцева О.О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти)/ О.О.Любіцева – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
 14. *Мальська М.П.* Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. [Текст] / М.П.Мальська, Н.В. Антонюк. – К., 2008. – 661 с.
 15. *Нефедова Н.Є.* Чинники розвитку сучасного туризму Одеського регіону [Текст] / Н.Є. Нефедова, В.В. Яворська В.В. // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – С.103–107.
 16. *Паньків Н.* Географія туристичних потоків Львівської області [Текст] / Н. Паньків // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Географічні науки, 2013. – № 16. - С. 186–194.
 17. *Парфіненко А.* Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища [Текст] / А. Парфіненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 126. – Ч. 1. – С. 12–23.
 18. *Пилипенко Н.* Сучасні тенденції туристичних потоків України [Текст] / Н. Пилипенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування" (м. Львів, 11–12 травня 2017 р.) Львів: ЛДУФК, 2017. – 168 с. – С.74–76.
 19. *Пістун М.Д.* Основи теорії суспільної географії. / М.Д. Пістун - Київ: Вища школа, 1996. – 231 с.
 20. *Полещук Н.И.* Динамика и интенсивность туристских потоков Республики Беларусь. [Текст] / Н.И. Полещук // Материалы VII Международной научной конференции "Беларусь в современном мире" (Минск, 30 октября 2008 г.). –Минск, 2008. – С.204–205.
 21. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2018 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області; за ред. Т.Г. Сарчинської. –Чернівці, 2019. – 543 с.
 22. Стратегія туризму Чернівецької області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bukoda.gov.ua/page/group/158#page-3157>
 23. *Топчієв О. Г.* Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики (розділ XIV. Рекреаційно-географічні дослідження) / О. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.
 24. *Топчієв О.Г.* Рекреаційно-туристична діяльність як складова регіональних господарських комплексів: концептуально-понятійний огляд/ О.Г. Топчієв, В.В. Яворська, О.І.Ніколаєва // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. – 2016. – №5. – С. 128–134
 25. Туризм та відпочинок у Чернівецькій області. Статистичний збірник. / Головне управління статистики у Чернівецькій області; за ред. Т.Г. Сарчинської. – Чернівці, 2019. – 88 с.
 26. *Шаблій О.І.* Основи загальної суспільної географії. Підручник. / О.І. Шаблій — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 444 с.

REFERENCES

1. Bondarenko L. A. (2016) Mizhnarodny`j tury`zm v Ukraini: problemy` ta perspekty`vy` rozvy`tku. Efekty`vna ekonomika [International Tourism in Ukraine: Challenges and Prospects for Development, Effective Economics], Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5289>
2. Bordun O. (2013) Analiz mizhnarodny`x tury`sty`chny`x potokiv Ukrainy` [Analysis of international tourist flows in Ukraine], *Bulletin of Lviv University. Series: Geography*, vol. 43. Part.2, pp.137–146

3. Goly'kov A.P., Olijny'k, Ya.B., Stepanenko A.V. (1997) Vstup do ekonomichnoyi i social'noyi geografiyi [Introduction to economic and social geography], K.: Ly'bid, 320 p.
4. Dzhaman Ya. V. (2019) Suchasni tendenciyi rozvy'tku tury'zmu v m. Chernivci. [Current trends of tourism development in Chernivtsi.], *Odesa National University Herald. Geography and Geology*, vol. 2(35) pp.80–95
5. Dyadechko L.P. (2007) Ekonomika tury'sty'chnogo biznesu [Economics of tourism business], K.: Centr uchbovoyi literatury, 224 p.
6. Dyachenko L.A. (2019) Mizhnarodny'j tury'zm yak vazhly'vy'j faktor kros-kul'turny'x komunikacij v umovax globalizaciyi [International tourism as an important factor of cross-cultural communications in the context of globalization], *Proceedings of the Creative technologies, entrepreneurship and management in the organization of socio-cultural sphere of the 21st century. (Ky'viv: - 2019)*, pp.42–46
7. Zaburanna L. (2011) Metody'ka doslidzhennya stanu ta problem rozvy'tku nacional'nogo tury'sty'chnogo ry'nku [Methods of research of the state and problems of development of the national tourist market] *Visnyk of Ternopil National University of Economics*, vol. 4, pp. 32–41
8. Kilins'ka K.J., Kostashhuk V.I.(2014) Rozvy'tok mizhnarodnogo tury'zmu v Chernivecz'kij oblasti na pochatku XXI stolittya [Development of international tourism in Chernivtsi region at the beginning of XXI century], *Scientific Bulletin of Chernivtsi National University. Geographic Sciences*, vol. 724–725, pp.153–156.
9. Kilins'ka K. (2016) Rekreacijno-tury'sty'chna pry'rodno-gospodars'ka riznomanitnist' Karpato-Podil's'kogo regionu Ukrainy' [Recreational-tourism natural and economic diversity of the Carpatho-Podilskyi region of Ukraine], *Proceedings of the Geografiya, ekonomika i tury'zm: nacional'ny'j ta mizhnarodny'j dosvid. (L'viv: - 2016)*, pp. 167–171.
10. Kostashhuk V.I. (2016) Dy'namiyka osnovny'x pokazny'kiv rozvy'tku inozemnogo tury'zmu v Chernivecz'kij oblasti na pochatku XXI stolittya [Dynamics of main indicators of foreign tourism development in Chernivtsi region at the beginning of XXI century], *Scientific Bulletin of Chernivtsi National University: Geographic Sciences*, vol., vol. 775–776, pp.200–205.
11. Kostashhuk V.I. (2014) Osobly'vosti rozvy'tku zakordonnogo tury'zmu v Chernivecz'kij oblasti [Features of development of foreign tourism in Chernivtsi region] *Proceedings of the Geography, cartography, geographical education: history, methodology, practice. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference on the 25th Anniversary of the Department of Geography of Ukraine and Regional Studies and the 80th Anniversary of Professor Yaroslav Zhupansky's Birth (Chernivtsi, October 9–11, 2014)*, pp. 260–262
12. Korol' O.D. (2018) Klasy'fikaciya krayin poxodzhennya tury'stiv za valovy'my' ta py'tomy'my' pokazny'kamy' zarubizhnogo (vy'yiznogo) tury'zmu [Classification of countries of origin of tourists by gross and specific indicators of foreign (outbound) tourism], *Odesa National University Herald. Geography and Geology*, vol. 23, No 2 (33), pp.82-97
13. Lyubiceva O.O.(2002) Ry'nok tury'sty'chny'x poslug (geoprostorovi aspekty'). [Market of tourist services (geospatial aspects)] K.: Al'terpres, 436 p.
14. Mal's'ka M.P., Antonyuk N.V., (2008) Mizhnarodny'j tury'zm i sfera poslug: Pidruchny'k. [International Tourism and Services: A Textbook.], K., 661 p.
15. Nefedova N.Ye., Yavors'ka V.V. (2009) Chy'nny'ky' rozvy'tku suchasnogo tury'zmu Odes'kogo region. [Factors of development of modern tourism of Odessa region] *Culture of the peoples of the Black Sea. – Crimean Research Center of the National Academy of Sciences of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine*, pp.103–107.
16. Pan'kiv N. (2013) Geografiya tury'sty'chny'x potokiv L'vivs'koyi oblasti [Geography of tourist flows of Lviv region], *Scientific Bulletin of the Eastern European National University named after Lesya Ukrainka. Geographical sciences*, vol. 16, pp. 186–194.
17. Parfinenko A. (2015) Mizhnarodny'j tury'zm v Ukraini: geopolity'chni aspekty' global'nogo yavy'shha [International tourism in Ukraine: geopolitical aspects of the global phenomenon], *Actual problems of international relations*, vol 126, pt.1. pp. 12–23.

18. Pylypenko N. (2017) Suchasni tendenciyi tury'sty'chny'x potokiv Ukrainy' [Current trends in tourist flows of Ukraine], *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Economic and Social Rel-76"*.
19. Pistun M.D.(1996) Osnovy` teoriiy suspil`noyi geografii. [Fundamentals of the theory of social geography] Ky`yiv: Vy`shha shkola, 231 p.
20. Poleshhuk N.Y. (2008) Dinamika i intensivnost turistskikh potokov Respubliki Belarus. [Dynamics and intensity of tourist flows of the Republic of Belarus], *Proceedings of the VII International Scientific Conference "Belarus in the Modern World"*. – Minsk, pp.204–205.
21. Staty'sty'chny`j shhorichny`k Chernivecz`koyi oblasti za 2018 rik (2018) [Statistical Yearbook of Chernivtsi region for 2018] *Golovne upravlinnya staty'sty'ky` u Chernivecz`kij oblasti; za red. T.G. Sarchy`ns`koyi. Chernivci, 543 p.*
22. Strategiya tury`zmu Chernivecz`koyi oblasti (2019). [Tourism strategy of Chernivtsi region.]. – Available at: <https://bukoda.gov.ua/page/group/158#page-3157>
23. Topchiyev O. G. (2005) Suspil`no-geografichni doslidzhennya: metodologiya, metody`, metody`ky` (rozdil XIV. Rekreacijno-geografichni doslidzhennya) [Socio-geographical research: methodology, methods, techniques (Chapter XIV. Recreational-geographical research)], Odesa : Astropry`nt, 632 p.
24. Topchiyev O.G., Yavors`ka V.V., Nikolayeva O.I. (2016) Rekreacijno-tury'sty'chna diyal`nist` yak kladova regional`ny`x gospodars`ky`x kompleksiv: konceptual`no-ponyatijny`j oglyad, [Recreational and tourist activity as a component of regional economic complexes: conceptual and conceptual review], *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Geographical Sciences. // Naukovy`j visny`k Xersons`kogo derzhavnogo universy`tetu. Seriya: Geografichni nauky vol. 5, pp. 128–134*
25. Tury`zm ta vidpochy`nok u Chernivecz`kij oblasti. Staty'sty'chny`j zbirny`k. (2019) [Tourism and recreation in Chernivtsi region. Statistical collection.] *Golovne upravlinnya staty'sty'ky` u Chernivecz`kij oblasti; za red. T.G. Sarchy`ns`koyi. Chernivci, 88 p*
26. Shabl'ij O.I. (2003) Osnovy` zagal`noyi suspil`noyi geografii. Pidruchny`k. [Fundamentals of general social geography. Textbook.], L`viv: Vy`davny`chy`j centr LNU imeni Ivana Franka, 444 p.

Надійшла 19.05.2020

В. И. Костащук, кандидат геогр., наук, доцент

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича
ул. Коцюбинского, 2, корпус 4, Черновцы, 58012, Украина
v.kostaschuk@chnu.edu.ua

РЕГУЛЯРНОСТЬ И ИНТЕНСИВНОСТЬ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПОТОКОВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ТУРИЗМЕ В ПЕРИОД 2005-2018 ГОДОВ (НА ПРИМЕРЕ ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ)

Резюме

В статье исследованы регулярность и интенсивность туристических потоков между Черновицкой областью и странами мира. Для оценки, указанных показателей, предлагается использовать коэффициенты регулярности и интенсивности международных туристических потоков. Обоснованно распределение стран

мира по показателям регулярности и интенсивности международных туристических потоков. Определены основные факторы, которые больше всего влияют на формирование международных туристических связей между изучаемым регионом и отдельными странами мира.

Ключевые слова: международный туризм, международные туристические потоки, регулярность туристических обменов, интенсивность международных туристических обменов.

V. I. Kostaschuk

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsyubyns'koho Street 2, building 4, Chernivtsi, 58012, Ukraine
v.kostaschuk@chnu.edu.ua

REGULARITY AND INTENSITY OF TOURIST FLOWS IN INTERNATIONAL TOURISM IN THE PERIOD 2005-2018 (ON THE EXAMPLE OF CHERNIVTSI OBLAST)

Abstract

Problem Statement and Purpose However, quantitative (number of tourists, cost of tourist trips) indicators do not fully reflect the formation of international tourist flows. Therefore, in this work it is proposed to investigate the regularity and intensity of tourist flows between Chernivtsi oblast and countries of the world. It is suggested to use appropriate coefficients to estimate these indicators.

Data & Methods. By regularity of tourist flows we mean that there are certain tourist connections during the period under study. In order to determine this indicator, it is proposed to use the coefficient of regularity of international tourist exchanges (K_s). One of the most important aspects of international tourism development between the countries of the world is the study of the intensity of tourist exchanges. It is understood as the number of tourist trips made between counties during some time (for this study, 1 day). To determine the intensity of tourist exchanges, we propose to calculate the intensity index of international tourist exchanges (I_i).

Results The calculation of the indicators of the coefficient of regularity of international tourist connections (K_s) shows that during the years 2005-2018, various indicators of the regularity of tourist exchanges can be traced. The *regular tourist connections* between Chernivtsi oblast and the countries of the world are characteristic for 35 countries, that makes 30.95% of the total number of countries with which international tourist exchanges are registered in the oblast.

An important aspect of the study of international tourism is the study of the intensity of tourist flows between countries. According to the intensity index of international tourist exchanges, all countries of the world are divided into 9 groups.

Keywords: international tourism, international tourist flows, regularity of tourist exchanges, intensity of international tourist exchanges.